

Основе инклузивног васпитања и образовања

Теорија 10

- ▶ Карактеристике деце са сметњама у равоју и неке препоруке за рад са њима, дате су из књиге Јеротијевић, М. и Мрше, С. (2015). *Приручник за прилагођавање приступа образовању ученика из осетљивих група са примерима добре праксе (Буквар инклузивног права)*. Београд.

Оштећење слуха

- ▶ Оштећење слуха може да се испољи као наглувост или глувоћа која постоји од рођења или настаје касније. Ова сметња се директно одражава на развој говора који може потпуно да изостане или да се развије у мањој или већој мери, зависно од степена оштећења и узраста када се оштећење јави.

▶ Дете са оштећењем слуха може се препознати по томе
ШТО:

- У мањој или већој мери говори неразумљиво за ширу околину, већину гласова изговара неразговорно, може да говори гласније и по правилу глас нема звонкост.
- Често окреће или нагиње главу на једну страну да би чуо, или не започиње одмах са радом, већ прво посматра шта други ученици раде да би разумео шта је у ствари задатак или код дужих усмених упутстава упорно гледа у наставника ишчекујући неки додатни знак, појашњење, или се искључи, не смеје се када се причају вицеви и шале, често тражи да се нешто понови или да се гласније говори.
- Када је у мањој групи и када су саговорници близу и окренути према њему активнији је прати и учествује у раду.
- Може да буде повучен, врло тих, избегава да учествује у говорним активностима или тврдоглав и напет као реакција на то што отежано прати догађања око себе или што га узнемирују одређени звуци који су до непријатности појачани слушним апаратом (нпр. звук клима уређаја, удаљени звуци са улице и дворишта, ехо у ходнику и фискултурној сали и сл.). Може често да се жали на болове у уху, прехладе и упале грла.

▶ Истовремено, дете са оштећењем слуха

- Добро тумачи изразе лица, покрете тела и друге сигнале у окружењу, што му помаже да разуме ситуацију, а често и да дође до закључака до којих се и иначе не може доћи само на основу говора.
- Временом, до те мере развије читање говора са усана да потпуно течно може да прати и учествује у комуникацији.
- Воли музику и може да научи све врсте плеса држећи ритам на основу вибрација.
- Своје склоности и интересовања може у потпуности да оствари уколико му се прилагоди приступ, укључујући и у домен музике (нпр. свирање неког инструмента, певање у хору или соло певање

Препоруке

- Елиминисати звуке из позадине који узнемиравају дете (звук клима уређаја, удаљени звуци са улице и дворишта, ехо у ходнику и физкултурној сали и сл.).
- Покретом руке, додиром по рамену, приближавањем и сл. привући пажњу детета пре него што почнете да говорите,
- Обезбедити да дете неометано види лице и уста васпитача и вршњака који говоре и да сам бира и мења место седења
- Важно је да васпитач на време покаже ко говори или ко је на реду да говори, како би ово дете знало према коме да се усмери.
- Што више користити визуелна средства, прегледно
- Ради успешне припреме за активност која следи, унапред дати детету материјал, најавити промене распореда или правила, посебне догађаје и сл.

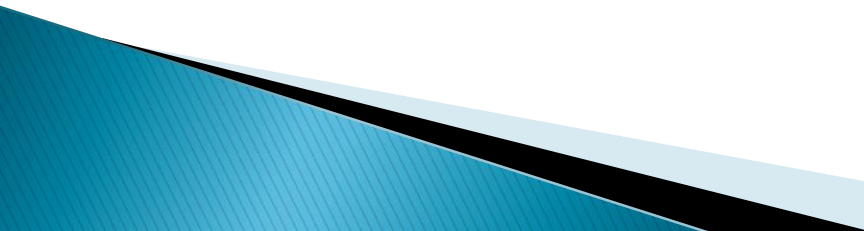
- Говорити полако, природно и јасно (не викати и не претеривати са покретима усана), а нове термине, поновити више пута у различитом контексту.
- Подстицати дете да учествује активностима и обезбедити услове да успешно учествује и у вербалним активностима (нпр. смањити жамор, повећати пажњу остале деце, када је потребно обезбедити појашњења од деце/вршњака који га добро разумеју и сл.).

Оштећење вида

- ▶ Оштећење вида може да се испољи као слабовидост или слепило које постоји од рођења или настаје касније. Зависно од степена оштећења и узраста када се јави, директно се одражава, у мањем или већем степену, на самостално сналажење у простору и самостално обављање свакодневних животних активности.

▶ Ученик са оштећењем вида може се препознати по томе што:

- Књигу/ствари приноси близу очију, затвара или покрива једно око, нагиње или окреће главу и гледа под посебним углом, док чита или ради нешто што захтева прецизан вид често трља очи, жмирка, трепће, мршти се, када је на столу више предмета тешко издваја један који се тражи, није у стању да уочи и ухвати ситан предмет.
- Може да му смета уобичајена светлост па затвара очи или жмирка.
- При писању није у стању да се држи линије или да пише у оквиру задатог простора.
- Тешко се оријентише у великом и на отвореном простору, па зазире од игралишта, терена, велике сале, улице.
- Због смањене физичке активности често рамена држи опуштено и цело тело му је мање у покрету.

- ▶ **Истовремено, дете са оштећењем вида:**
 - Брзо упозна простор у коме борави и научи да се самостално креће у њему, а временом, уз помоћ већ познатих техника, асистивне технологије и уклањањем баријера, као старији, може да овлада и самосталним кретањем у великом граду
 - Временом, до те мере развије слух да на пример непогрешиво препознаје ко долази, само на основу корака те особе.
 - Воли музику и може да научи да свира различите инструменте.
 - Ови ученици често воле да читају, без или уз помоћ асистивне технологије, па неретко студирају језике и књижевност.
 - Своју даровитост, уз подршку и прилагођавања може да оствари у потпуности (нпр. слика, ваја, пева, свира).
-

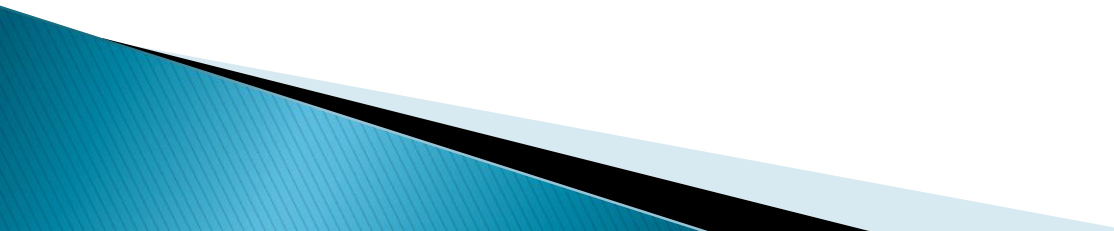
- Сва важна места у школи обележити одговарајућим рељефним знаком, а у соби и другим просторијама које се користе, направити устаљен распоред са проходним и јасно омеђеним пролазима. Обезбедити да се дете уз објашњења и опипавањем са тим унапред упозна.
- У соби пронаћи место за седење где детету највише одговара осветљење и удаљеност.
- Огласити се при доласку и одласку из собе, а када се детету поставља питање или његова пажња усмерава на нешто, треба да му се обрати именом.
- Визуелни материјал који се користи и све што се ради, треба да буде пропраћено вербалним описом. Такође, све нове појмове и речи треба више пута, поновити разговетно и у различитом контексту.

- Сличне предмете који се међусобно не могу само тактилно разликовати обележити неким рељефним знаком (нпр. различите свеске, бојице, жетоне и креде различитих боја, флашице у хемијском кабинету и сл.).
- Омогућити коришћење различите асистивне технологије (нпр. лупе, компјутери са звучним и другим одговарајућим софтверима, бела лампа и друга додатна осветљења, крупна штампана слова на контрастној подлози, бубреће боје, шаблони и сл.).
- Осмислити и редовно спроводити, у групи са осталом децом, вежбе за боље држање тела и јачање мишића.

Тешкоће у говору и језику

- ▶ Говорне и гласовне тешкоће укључују тешкоће у изговору гласова, замену или додавање гласова и условљавају назални говор, неразумљив говор или муцање. Језичке тешкоће подразумевају углавном тешкоће у изражавању које карактерише сиромашан речник, кратке реченице, неправилно срочене, немогућност праћења инструкција, проблеме са именовањем предмета, појава и особа из околине, разговор са самим собом, тешкоће у комуникацији, понављање фраза и сл. (Лазор, Марковић и Николић, 2008).

Препоруке

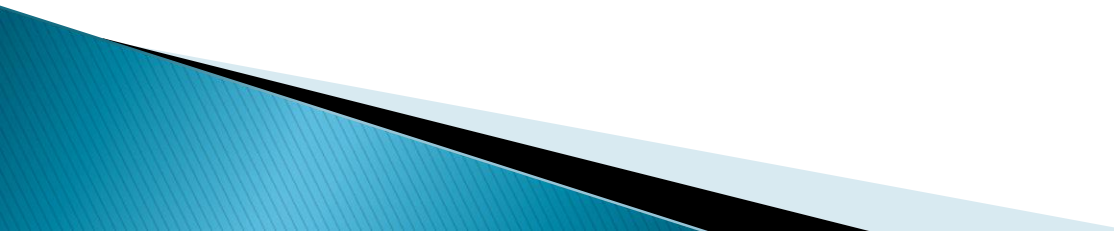
- ▶ Поштовати дететову жељу за комуникацијом;
 - ▶ Имати стрпљења у комуникацији – дати детету довољно времена за одговор;
 - ▶ Директно му се обраћати.
-

Тешкоће узроковане животом у социјално нестимулативној средини

- ▶ Социјално нестимулативна средина је средина у којој недостају подстицаји неопходни за целовит развој, па су деца која живе у таквим условима доведена у неравноправан положај у односу на другу децу. Најчешће су то деца из породица које остају на маргинама друштва због екстремног сиромаштва, живота у забаченим сеоским срединама, различитог језика и/или обичаја који их изолују од већинске групе, деца без родиљског старања (а посебно из установа социјалне заштите) и занемарена и злостављена деца.

▶ Дете из социјално нестимулативне средине може се препознати по томе што:

- Често буде уплашен, несигуран, тих, повучен, тешко се прикључује другој деци, на часовима се не јавља, једва чујно одговара на питања и сл. Понекад, врло ретко, због неуклопљености може да омета час и задиркује другу децу.
- У неким ситуацијама има другачије навике у односу на осталу децу (нпр. столу са послужењем не прилази чак и када је више пута позван, не прихвата да он једини добије додаток хране, неће да узме и поједе омиљен слаткиш ако не може да га понесе кући да подели са братом и сестром, не бори се за играчку или предмет за којим је посегао, повлачи се одмах ако неко други хоће исту ствар, уочава и најмањи знак неприхватања од вршњака и ћутке се склања, свима се обраћа са ТИ). У неким областима живота нема искуства (нпр. установе културе, забаве и спорта, трговине, саобраћај и сл.).
- Има веома мали фонд чињеничног знања и појмова и сиромашан речник. Обично се у школи по први пут среће са многим свакодневним појавама (струја, текућа вода, компјутер, телевизор, играчке).

- ▶ Истовремено, дете из социјално нестимулативне средине:
 - Жели да буде успешно, баш као и његови вршњаци.
 - Када се нађе у стимулативној и подржавајућој средини, брзо учи и напредује, некада и брже од вршњака.
 - Може да се истиче у логичком расуђивању и дискусијама.
 - У практичним животним ситуацијама показује већи степен самосталности и снажљивости од својих вршњака.
 - Прихвата одмерену и искрену подршку (не сажаљење), и тада поштује све договоре.
 - Може да има изузетне способности у неком домену, које због живота у нестимулативним условима често остају неисказане.
-

- ▶ Када је у одељењу ученик из социјално нестимулативне средине потребно је:
- ▶ • Обезбедити да ученик стекне осећање припадности групи, у којој ће се, уместо такмичарства, развијати солидарност и сарадња. Наставник треба на ненаметљив начин да оствари непосредан и топао однос са учеником, да га прати и пружи му подршку када приметити да није укључен у наставне или ваннаставне активности и да својим понашањем и поступцима буде пример и подстицај за стварање атмосфере прихватања и уважавања у одељењу.

- ▶ Разумети и поштовати дететову евентуалну несигурност и уздржаност у односу на вршњаке и одрасле и постепено кроз прихваћеност и низ малих успеха, повећавати његово самопоуздање и поверење у окружење.
- ▶ Осмислити радионице, игре и ситуације кроз које ће дете заједно са друговима упознавати и усвајати навике које до тада није имао прилике да стекне (нпр. поштовање семафора, пешачког прелаза, кружног тока у саобраћају; како се чека ред, рецимо у пошти; како се поступа у самопослузи, шта се ради пре јела и како се користи прибор за јело; како водити рачуна о чистоћи у заједничком простору, окружењу и сл.).

- ▶ Пратити дете у неформалним ситуацијама како би се уочиле оне способности, знања и вештине за које је мања вероватноћа да ће их испољити у формалним ситуацијама и пружити му подршку и похвалити га за то. Проценити шта дете уме и зна и на то ослонити стицање предвиђених знања и вештина.

- ▶ Литература:
- ▶ Јеротијевић, М. и Мрше, С. (2015). *Приручник за прилагођавање приступа образовању ученика из осетљивих група са примерима добре праксе (Буквар инклузивног права)*. Београд.